

телебачення, кіно, Інтернету тощо), призначених для використання в навчальному процесі для розвитку свідомого критичного сприймання інформації, самостійних міркувань, формування вмінь та навичок, набутих під час навчання, у процесі сприймання й аналізу інформації, її цілеспрямованого пошуку, самостійного створення медіа-текстів. У цьому тлумаченні не конкретизовано мету та завдання, які повинні ставити перед собою педагоги у процесі використання медіа-засобів навчання. Отже, подальшого дослідження потребує уточнення мети та завдань застосування медіа-засобів навчання.

Література

1. Баришполець О. Мас-медіа / О. Баришполець // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В.Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 474–476.
2. Большой русско-английский словарь: с приложением кратких сведений по английской грамматике и орфоэпии / сост. А.И. Смирницким ; [сост. Морозов С.М. и др.]. – 28-е изд., стереотип. – М. : Рус. яз. : Медиа, 2006. – 727 с.
3. Жук Ю. Засоби навчання / Ю. Жук // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; головний ред. В.Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 474–476.
4. Коджаспирова Г.М. Педагогический словарь : для студентов высш. и сред. пед. учеб. заведений / Г.М. Коджаспирова, А.Ю. Коджаспиров. – 2-е изд., стер. – М. : Академия, 2005. – 176 с.
5. Лалл Дж. Медіа, комунікації, культура: глобальний підхід / Дж. Лалл ; [пер. з англ. О. Грищенко ; ред. О. Гончаренко, Н. Гриценко]. – К. : К.І.С., 2002. – 264 с.
6. Мюллер В.К. Новый англо-русский словарь / В.К. Мюллер, В.А. Каплан и др. – 7-е изд., стер. – М. : Рус. яз., 2000. – 880 с.
7. Онкович Г. Читаймо газету разом! Частина І. Пресодидактика : навч. посіб. / Г. Онкович. – К. : ІСДО, 1993. – 60 с.
8. Педагогический энциклопедический словарь / [ред. Б.М. Бим-Бад и др.]. – М. : Большая Российская энциклопедия, 2002. – 528 с.
9. Словник іншомовних слів / [уклад. Л.І. Нечволод]. – Х. : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2008. – 768 с.
10. Соціолого-педагогічний словник / [ред.-упоряд. В.В. Радул]. – К. : ЕксОБ, 2004. – 304 с.
11. Тлумачний словник української мови: понад 12500 статей (близько 40 000 слів) / [ред.-упор. В. Калашника]. – 2-ге вид., випр. і доп. – Х. : Прапор, 2006. – 992 с.
12. Усов Ю.Н. В мире экранных искусств / Ю.Н. Усов. – М. : SVR-Аргус, 1995. – 224 с.
13. Якса Н.В. Социально-педагогический словарь / Н.В. Якса. – Житомир : Изд-во ЖГУ им. И. Франко, 2007. – 192 с.

ДЕМЧЕНКО Д.І.

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНИХ ЗНАТЬ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ЮРИДИЧНОЇ ГАЛУЗІ

Інтернаціоналізація суспільного життя робить іноземну мову необхідністю. Вона стає дієвим чинником соціально-економічного, науково-технічного й загальнокультурного прогресу суспільства, що підвищує статус іноземної мови як галузі освіти. У зв'язку із цим предмет “Іноземна мова” в системі вищої професійної освіти посідає сьогодні відповідне своєму призначенню місце серед інших дисциплін. Поступово змінюється ставлення до неї як до другорядного предмета, оскільки:

– вона слугує ефективним фактором гуманізації освіти. Іноземна мова розглядається не тільки як засіб гуманітаризації, що впливає на розвиток особистості того, кого навчають, а і як частина його професійної підготовки;

– неможливо правильно висловити свою думку, не осмисливши самі факти дійсності, предмети і явища, про які йде мова. Отже, заняття з іноземної мови сприяють розвитку мислення;

– вивчення іноземної мови розвиває й логічне мислення, оскільки мова відображає логічність і системність нашого усвідомлення матеріального світу;

– навчання іноземної мови у вищих навчальних закладах виробляє в студентів вміння правильно та грамотно передавати свої думки рідною мовою, запобігає й сприяє подоланню професійної недорікуватості;

– на заняттях з іноземної мови студенти знайомляться з: культурою країни, мову якої вони вивчають; її побутом, звичаями, вдачами, етикою народу; загальнолюдськими цінностями;

– вивчення іноземної мови дає змогу ознайомитися з культурою письмового спілкування. Знання майбутніх молодих фахівців збагачують і переклад наукової статті, і складання реферату чи анотації;

– завдяки знанню іноземних мов фахівець-випускник вищого навчального закладу здобуває інформацію про розвиток своєї галузі професійної діяльності за кордоном, повноцінно бере участь у науково-технічній творчості, забезпечує відповідність результатів своєї праці рівню світових стандартів;

– значущість для майбутнього фахівця різних умінь у галузі іноземної мови визначається необхідністю читати й перекладати спеціальну літературу, вміти вивчати та систематизувати матеріали про професійну діяльність, уможлиблює ділове листування іноземною мовою, проведення діалогів з ділових тем тощо;

– поступово студенти набувають вміння самостійно працювати з інформацією, що відіграє важливу роль у професійній діяльності;

– індивідуалізація навчання іноземних мов, формування в майбутніх фахівців вміння самостійно одержувати необхідні знання з цього предмета, вміння застосовувати й оновлювати їх змушує по-новому осмислити процес навчання в цілому, відібрати найбільш раціональні і прийнятні з існуючих методик, удосконалити окремі прийоми.

Теоретичне обґрунтування необхідності вивчення іноземної мови в системі професійної освіти у вищих юридичних навчальних закладах продиктовано низкою міркувань. Вивчення іноземної мови набуло значення професійної необхідності. Незнання іноземної мови, а також невміння нею користуватися є важливою причиною як відставання в науці й техніці, так і сповільненої інтеграції України у всесвітню економічну систему. Необхідним виявляється включення іноземної мови в спеціальну підготовку майбутніх спеціалістів, тобто поєднання системи мови із системою потенційної професійної діяльності спеціаліста.

Мета статті – розкрити особливості формування знань іноземних мов у процесі професійної підготовки майбутнього фахівця юридичної галузі.

Починаючи з 1985 р., коли держава почала активно проводити політику стосовно світового співтовариства, підвищений інтерес до іноземних мов став однією з характерних рис громадського життя. Статус іноземної мови як засобу спілкування стимулює потужний рух суспільства назустріч новим формам і моделям її навчання як предмета.

Останнім часом виникла велика суспільна потреба в навчанні іноземних мов дорослого контингенту. У зв'язку із цим відкриваються курси мови для спеціальних цілей, розробляються і використовуються сучасні методики й технічні засоби. Організуються й проводяться спеціальні конференції, присвячені проблемам лінгводидактики мови для бізнесу, педагогіки, юриспруденції, медицини тощо.

Загальна мовна політика в стратегічному плані спрямована на встановлення миру та взаємодії між народами. До особливостей сучасної мовної політики можна віднести:

- її націленість на реалізацію рішень, постанов, програм щодо мовної політики в цілому;
- врахування інтересів широких верств суспільства;
- відображення суспільних потреб стосовно мов.

Мовна політика в галузі іноземних мов впливає на якість усієї освіти в цілому, оскільки йдеться про такі категорії, як здатність до міжкультурного спілкування і взаємодії, до пізнання своєї або чужої дійсності; уміння виражати свої думки й розуміти думки інших, у тому числі представників інших соціумів тощо.

Випускники вищого юридичного навчального закладу готуються до життя в умовах ринкового господарства, діалогу культур і народів, міжнаціонального спілкування, нової релігійності, підвищеної ролі приватного життя. Адаптація до цих умов вимагає від майбутніх фахівців юридичної галузі практичного володіння мовами світу, навичками спілкування, знання релігійних свят, народних звичаїв та спроможності інтеграції особистості в систему світових та національних культур. Отже, у студента має бути сформована здатність сприймати й розуміти цю культуру в широкому значенні, інтерпретувати та засвоювати її, тобто взаємодіяти з навколишнім світом. У цьому випадку йдеться про розвиток такого феномену, як “мовна особистість студента”, основні елементи якої на певному рівні її структури вибудовуються в систему, відображаючи картину світу.

Мовна особистість – універсальна категорія, яка має вихід на такі якості особистості індивіда, як творчість, самостійність, здатність будувати взаємодію та взаєморозуміння з партнерами по спілкуванню, залучатися до сучасних світових процесів розвитку цивілізації, удосконалення людського суспільства. Як зазначає Л. Паламар, “мовна особистість – це унікальне явище, яке вміщує інтелектуальні якості, моральні якості, мистецтво спілкування з іншими людьми, природні здібності до вивчення мови тощо” [5, с. 10]. На думку І. Халєєвої, “говорячи про “мовну особистість”, ми так або інакше торкаємось категорії “світобачення” та інших орієнтацій, що є складниками мотиваційного рівня. Однак одночасно в особистості формується здатність розуміти, впізнавати, оцінювати “світоглядні” орієнтації культурних комунікантів на основі створених ними текстів” [6, с. 120–127].

Отже, іноземна мова у вищому навчальному закладі, що розглядається як засіб професійного зростання й підвищення творчої активності майбутніх фахівців, підвищення рівня загальної культури представників юридичної галузі є необхідним компонентом професійної освіти. Тому в сучасній системі вищої освіти в Україні дисципліна “Іноземна мова” у курсі немовних спеціальностей є однією з найважливіших. Принципово нові підходи та вимоги до її викладання

зумовлені докорінними змінами в системі освіти в цілому й у вищій професійній освіті зокрема. Суспільство висуває нове соціальне замовлення – сучасності потрібні спеціалісти, які володіють іноземною мовою на достатньому рівні. Крім того, змінилися особисті інтереси й вимоги студентів немовних спеціальностей – вони відчують необхідність в практичних знаннях з іноземної мови. Не випадково під час вибору додаткової освіти більшість студентів віддає перевагу іноземним мовам поряд з правовими та економічними знаннями.

Іноземна мова як навчальний предмет у немовному вищому навчальному закладі виконує практично всі функції загальноосвітньої та соціокультурної підготовки студентів, що має велике виховне значення. Вивчення іноземної мови сприяє також розвитку пізнавальних і творчих функцій психіки. Розвиваються дуже важливі для майбутнього юриста інтелектуальні функції аналізу та синтезу, узагальнення, абстрактне мислення [3]. Іноземна мова є “загально визнаним засобом міжкультурної комунікації, ефективним важелем розвитку освітнього й культурного потенціалу, інтелектуальних здібностей сучасної людини” [3, с. 213–14].

Аналіз різних підходів до проблеми викладання іноземної мови в сучасній системі вищої юридичної освіти засвідчив, що вміння спілкуватися іноземною мовою в галузі своєї спеціалізації, підтримувати комунікацію іноземною мовою з урахуванням специфіки іншомовної культури є невід’ємним компонентом підготовки компетентного фахівця.

Навчання студентів немовних спеціальностей іноземної мови має свою специфіку як стосовно цілей навчання, так і стосовно вибору методів та прийомів роботи. Провідним напрямом в оволодінні іноземною мовою є здобуття тими, хто навчається, такого рівня комунікативної компетенції, який дав би змогу користуватися іноземною мовою в певній галузі професійної діяльності.

Мета навчання іноземної мови в процесі професійної підготовки майбутніх представників юридичної професії полягає в тому, щоб допомогти людині, яка навчається, стати “дієздатною з іноземної мови за її фахом” [1, с. 11]. Під мовною дієздатністю за фахом науковці розуміють “здатність людини, яка навчається, одержувати відповідну інформацію іншою мовою і здатність порозумітися іноземною мовою” [1, с. 11], що передбачає спроможність одержувати максимум інформації, використовуючи свої мовні засоби і творчі стратегії, однозначно й досить компетентно висловити свою думку засобами іноземної мови.

Проте, як наголошують дослідники та засвідчує власний досвід викладацької діяльності у вищому юридичному навчальному закладі, на практиці часто спостерігається розбіжність між змістом професійного навчання та основними характеристиками навчання іноземних мов. Викладання іноземної мови відокремлено від навчання професійної діяльності студента, а включення в методичні посібники текстів з професійної тематики можна вважати лише зовнішньою реалізацією принципу зв’язку мовного і професійного навчання.

У зв’язку із цим постає питання про навчання студентів іноземної мови для спеціальних цілей або професійно спрямованої іноземної мови з метою формування вмінь професійного іншомовного спілкування сучасного спеціаліста, вирішенню якого присвячено низку досліджень і публікацій. У них розглянуто зміст професійно спрямованого навчання іноземної мови на різних етапах у не-

мовному ВНЗ, визначено нові тенденції формування вмінь іншомовного спілкування, висвітлено соціокультурний аспект та психолого-методичні проблеми, запропоновано методика застосування матеріалів першоджерел. Проведений аналіз досліджень з проблеми дає підстави стверджувати, що в основному розглядаються загальні питання, пов'язані з формуванням комунікативної компетенції майбутнього фахівця з метою професійного спілкування.

Слід відзначити, що завдяки новому зацікавленню іноземними мовами увага перемістилася з дослідження особливостей літературної мови до вивчення мови, що використовується в реальному спілкуванні спеціалістів окремої галузі. У зв'язку із цим науковці наголошують, що сучасним досягненням у галузі методики навчання іноземних мов для спеціальних цілей став такий висновок: оскільки іноземна мова знаходить своє застосування в різних ситуаціях спілкування спеціалістів різних професій, то, визначивши особливості типових ситуацій спілкування фахівців кожної конкретної галузі, можна моделювати процес їх реальної комунікації, і, відібравши попередньо для цього необхідний мовний та мовленнєвий матеріал, звузити широкий діапазон мови до конкретних потреб спеціалістів і цим полегшити процес оволодіння мовою для спеціальних цілей.

Отже, можна зробити висновок, що провідним завданням навчання іноземної мови у вищих навчальних закладах немовного профілю на сучасному етапі є не просто “навчити студентів користуватися нею як засобом спілкування в усіх видах мовленнєвої діяльності в різноманітних ситуаціях” [4, с. 241], а використовувати іноземну мову в усіх видах мовленнєвої діяльності в ситуаціях професійної діяльності, оскільки й “ефективність навчання безпосередньо залежить від ступеня наближення процесу передачі знань, формування навичок і вмінь до реальних умов їх практичного застосування” [4, с. 243].

Мовленнєва діяльність реалізується в галузі читання, мовлення, аудіювання та письма. На основі аналізу праць науковців [2], з урахуванням умов та потреб майбутньої професійної діяльності представників юридичної професії треба зазначити важливість таких положень:

- необхідність удосконалення знань з іноземної мови (особливо англійської) серед студентів юридичних навчальних закладів постійно зростає, оскільки саме в юридичній сфері виникає потреба в безпосередніх контактах із зарубіжними партнерами, існує реальна можливість перспективної професійної кар'єри за умови володіння іноземною мовою;

- оволодіння читанням вважає пріоритетним для себе більшість студентів, але водночас вони вказують на необхідність розвитку вмінь і навичок професійно орієнтованого мовлення та аудіювання;

- потреба в безпосередніх письмових контрактах із зарубіжними колегами та партнерами, сподівання науковців, що Болонський процес допоможе державам створити в майбутньому єдину систему права, яка поєднуватиме в собі елементи континентальної й загальної системи права, зумовлює необхідність розвитку умінь та навичок письма як виду мовленнєвої діяльності.

Висновки. Отже загальною метою формування іншомовної компетентності представників юридичної галузі є навчання читання, мовлення, аудіювання та письма з іноземної мови для забезпечення можливості й спроможності спілку-

вання у майбутній професійній сфері. Забезпечити формування іншомовної компетентності майбутнього юриста може професійно орієнтована мовна діяльність, котра передбачає підготовку майбутніх спеціалістів до ділового спілкування в усній і письмовій формах іноземною мовою. Необхідною умовою досягнення цієї мети є комплексний розвиток умінь студентів у всіх видах мовленнєвої діяльності в процесі навчання.

Література

1. Александрова В.В. Професійно-орієнтоване навчання іноземної мови / В.В. Александрова // Іншомовний аспект підготовки фахівців для органів внутрішніх справ України : матеріали міжнар. практ. конф. (Харків, 20–21 травня 1999 р.) ; Ун-т внутр. справ. – Х. : Ун-т внутр. справ, 1999. – С. 11–14.
2. Білобородова Л.Д. Комплексне навчання держслужбовців іншомовної комунікації на базі модульно-рейтингової системи / Л.Д. Білобородова // Теорія та практика державного управління : збірник ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Харк. регіон. ін-т; [редкол.: Г.І. Мостовий та ін.]. – Х. : Магістр, 2003. – Вип. 4. Актуальні питання навчання іншомовної комунікації у вищих навчальних закладах: матеріали наук.-практ. конф., 20 травня 2003 р. – С. 51–54.
3. Вертегел В.Л. Розвиток естетичних смаків особистості майбутнього юриста в умовах самостійної роботи при вивченні іноземних мов / В.Л. Вертегел // Гуманізм та освіта : зб. матеріалів VIII міжнародної науково-практичної конференції (Вінниця, 19–21 вересня 2006 р.). – Вінниця : УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2006. – С. 212–214.
4. Насонова Н.А. Передача інформації в процесі вивчення іноземної мови / Н.А. Насонова // Проблеми гуманізму і освіти : зб. матеріалів наук.-метод. конф. (Вінниця, 21–22 травня 2002 р.) : в 2 т. – Вінниця : Універсам – Вінниця, 2002. – Т. 2. – С. 241–243.
5. Паламар Л.М. Функціонально-комунікативний принцип формування мовної особистості : автореф дис... на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец.13.00.02 “Методика навчання” / Л.М. Паламар. – К., 1997. – 45 с.
6. Халеева И.И. Понимание иноязычного устного текста в межкультурной коммуникации / И.И. Халеева // Глядя в будущее : сб. РЕМА МГЛУ. – М., 1992. – С. 120–129.

ДЕНИСЕНКО Я.В.

ПЕДАГОГІЧНІ ПОГЛЯДИ А.М. КРАСНОВА НА ГЕОГРАФІЮ ЯК НАУКУ

Реформування сучасної системи освіти спонукає до глибокого осмислення педагогічної спадщини та методичних напрацювань минулого. Їх ґрунтовний аналіз дає змогу розробити нові форми роботи, які б значно підвищили ефективність навчального процесу. Цінним аспектом для таких напрацювань стає вивчення педагогічних поглядів відомих науковців, викладачів. У галузі географії досить вагомим є досвід роботи професора Харківського університету А.М. Краснова. Його науковий доробок широко вивчали географи: Н.Н. Баранський, М.І. Дмитрієв, Ф.Н. Мільков, В.І. Талієв. Однак поза увагою дослідників залишилася ціла низка важливих складників його педагогічної спадщини.

Мета статті – визначити основні педагогічні напрацювання А.М. Краснова, які були вперше реалізовані в університетських курсах географії.

А.М. Краснов – один з найвідоміших представників ландшафтного напряму вітчизняної географії та геоботаніки кінця ХІХ – поч. ХХ ст. Новизна його